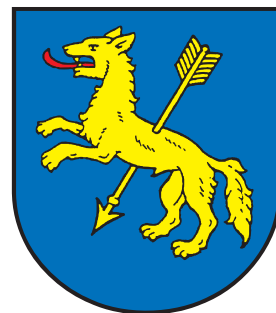

— R ý m a ř o v s k ý —

horizont

Čtrnáctideník regionu Rýmařovska

číslo 24/2012

vyšlo 21. 12. 2012

cena 20 Kč

SPECIALNÍ PĚJÁCKÉ VYDÁNÍ

Nejen chlebem živ jest člověk

slovo starosty

Milí čtenáři Rýmařovského horizontu,

dovolte mi, abych vám popřál příjemné prožití nadcházejících vánočních svátků. Přeji vám, abyste tento krásný čas prožili v poklidné a příjemné sváteční atmosféře, abyste ho věnovali svým rodinám a svým blízkým. Abyste si odpočinuli a nabrali nové síly a energii a také se ve chvílích volna zamysleli nad vším tím, na co se vám u dnešní hektické době nedostává času a co opomíjíte.

Do nového roku 2013 pak vám a vašim rodinám přeji především pevné zdraví, spokojenost a štěstí, mnoho pracovních úspěchů, radost z výsledků své práce a ze svého života.

*Ing. Petr Klouda,
starosta*

na úvod

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, letošní rok bude v České republice spojen s radou událostí, mezi nimiž si nechvalné přední místo patrně vyslouží i metanolová aféra. Téma, které se po několik měsíců objevovalo v médiích a vrací se s každou další obětí pančovaného alkoholu, vyvolává otázky - jak je možné, že se na trh dostávaly lahve se smrtícím obsahem, zda a jak se dalo předejít tragickým důsledkům falšování alkoholu, kdo je za

vše zodpovědný apod. Ale můžeme se i ptát, co aféra vypovídá o Čechách jako konzumentech a jak velkou úlohu opojný mok v našem životě sehrává. Sotva si asi dokážeme představit rodinnou oslavu bez přípitku, romantický večer ve dvou bez skleničky, Silvestr bez šampaňského nebo přátelské posezení bez plných püllitrů.

Češi patří k největším spotřebitelům alkoholických nápojů na světě, některé průzkumy nás dokonce řadí před příslovečné Rusy i Skandinávce. V benevolentním postoji k nápojům, které jsou ze zdravotního hlediska prokazatelně škodlivé, ovlivňují lidské vnímání, schopnost jasného úsudku a sebekontroly, ovšem netkví jen v ekonomické stránce věci, tedy v tom, že výroba a spotřeba alkoholu státně vynáší, ale i v tradici. Jeho opojné účinky byly obje-

ny už ve starověku, alkohol provázel náboženské obřady a nejen ty tzv. pohanské - i křesťanská církev dodnes při bohoslužbě používá mešní víno. O tom, jak podstatné místo si alkohol v kulturní společnosti vydobyl, svědčí rovněž instituce hospod, krčem a restaurací, tedy speciálních prostor určených (mimo jiné, ale především) k popíjení. Každá obec, aby byla obcí, musela mít kromě kostela a školy také hospodu.

Jako doklad toho, že popíjení, opilství, ale i kázání proti metle lidstva patřilo k životu civilizovaného člověka od pradávna a že bylo trvalou součástí života i v našem kraji, přinášíme na stránkách letošního celobarevného vydání malou exkurzi do krčem, sklepů, výčepů a restaurací Rýmařovska od počátků existence města až do poloviny 20. století. Zveme vás do časů dávno minulých s přáním, aby vám procházka po malebných vesnických hospůdkách i stylových městských restauracích zpříjemnila sváteční chvíle konce roku, přinejmenším od štedrovecerního přípitku po ten novoroční. Na zdraví!

Redakce

**Děkujeme všem zákazníkům
za projevenou důvěru v roce 2012
a přejeme příjemné prožití vánočních svátků,
hodně zdraví, pracovní i osobní úspěchy
a zachování přízně v nadcházejícím roce 2013**

**AUTOSERVIS
A ODTAHOVÁ SLUŽBA
KONEČNÝ MARTIN
NON-STOP**

tel.: 604 639 963

Nejen chlebem živ jest člověk

Člověk je tvor rozverný, a jak praví okřídlené úsloví v titulku, živil se odnepaměti nejen chlebem, ale i jinými, poněkud zábavnějšími, avšak zapeklitějšími a podle některých též veselejšími potravinami.

Pivo, jež u nás vždy převažovalo nad jinými moky, považovali před řadou tisíciletí za nezbytnou součást každodenní stravy vedle masa, chleba či zeleniny a ovoce, ba dokonce i za neodmyslitelný lék již Egypťané, kteří jej přisuzovali bohu Ra či Usirovi, stejně jako Babylóňané, kteří nápoj srkali stříbrnými trubíčkami z neméně cenných mis, požívali jej s chutí Řekové, Římané i Slované a obdobně tomu bylo též s vínem a později pálenkou.

Jako pohádka zní uším dnešních západoevropských pivařů úryvek ze severské Eddy: „Muži zasloužili pít ve Walhale (germánském nebi) pivo, které jim podávají krásné dívky. Když hřmí, vaří si bohové pivo, Thor se sází s Lokim, kdo ho vypije víc z rohu, v němž ho neubývá, aby ho měl dost, tak změnit na pivo i mořskou vodu a nasáváním způsobuje veliký odliv.“

Magistr Pavel Židek praví dotčeně králi Jiřímu z výše Karlova učení, že „bielá piva tak zlá nyní a vodnatá dělají, že nemocní se obživiti v své žiezni a mnozí nezdraví, neb příliš mnoho var berú...“. Žádá: „I proto, že mnozí lidé pitím živi sú více, rač to opatřiti, ale ať se dvoje bielé pivo vaří, totiž husté po dvě penězi, puol piny pro neduživé a tenké (řídké) pro chudinu a pro diety...!“

Ba sám velký Mistr Jan kritizuje rozmařilé duchovní, „žeť mají pivo i staré i mladé i husté i tenké“, pokud je navštíví nezajíma-

ví cizinci, „*dadie tenkého pívce*“, aby méně vypili, ale pokud „*čijí, že u nich chce po smrti ležeti* (a slušně platit zádušní mše) *a neb že mají čáku, že jim chce něco dáti* (třeba dar za odpuštění hříchů), *tehdy potočí dobrého z pitancie, aby jedna pitancie druhú přitáhla. A pitancie slove hojně pít a rozkošné jenie*“.

V různých dobách měnil mlsný jazýček pivařů poměr piv mezi bílým a jindy oblíbenějším hustým černým a pak zase zpět. Prodal se i patok, nepřilíš chutný odvar ze starého piva. Spotřebovalo se totiž vše, a tak bylo pivo v českých krajích vždy velmi výnosné. Dlužno též říci, že se pivo u nás odjakživa vařilo také podomácku, o legálních či ilegálních palírnách šnapsu ani nemluví.

Víno u nás přitahovalo máň zájemců. Podle znalce Johanna Butzbacha (1477-1526) se „víno ... pěstuje jen u větších měst a prodává dosti drah. Kromě toho se ušlechtilější druhy dovážejí ve velkém množství z Uher a z jiných okolních zemí“. Jako dnes převažovaly kromě městských vinice jihomoravské a z Mělnicka. Pořádně se prodražila vína z rakouských zemí, Řecka či Itálie.

Do 12. století u nás dominoval tzv. picí med, medovina. Pravda, trpce nakyslá tekutina, chutově mírně přfbuzná vínu, se pila i později, ale spíš na vesnici a jen stěžejší s jinými nápoji. Vařili ji medaři čili brtníci, kteří sběrem medu divokých včel v lesích drze konkurovali stejnojmenným medvědům. Medovinu samozřejmě vařili i vesničtí včelaři a lesníci z dražšího tmavého (lesního) medu nebo lacinějšího bílého. Ve vrcholném středověku už medovina pomalu mizela.

Vinný sklep 1563

Trvale oblíbeným pitím zůstávalo malvazí, ovocné či pampeliškové víno, na němž si rádi smlsli stejně chudí jako bohatí. Rudolf II. dokonce poslal maršálkovi, vůdci honosného poselstva krále Francie, šest velkých sudů vína a šest nádob malvazu s patřičným množstvím zvěřiny, volů, krůt, kapounů, ryb, vajec, cukrovinek a jiných laskomin.

Na jihu a západě Evropy se z vína páčil

ohnivý trůn už od 13. století, ale u nás doplnily pálenky rejstřík všudypřítomných opilců teprve v 15. století. Vinopalové vyráběli z vína tzv. víno pálené nebo ženné, pivopalové pálili zas pít z nekvalitního či zkaženého piva. Pálených piv se s obdivuhodnou mrštností zmocnili čiperní hostinští a vydávali je za dražší a chutnější vína ženná. Krčmáři tak objevili skvělou možnost jak obohatit měšec na účet vytrvale podnapilých šnapsbrudrů, jak se říkalo hezky česky pijákům rodu mužského, ale i neméně pálenky chtivým ženštinám. Roku 1488 si četné podvody se zvýšenou poptávkou flamendrů po levnější pálenice z piva dokonce vyžádaly i zásah jinak nepřilíš důrazného krále Vladislava Jagellonského. Nařídil, že dobrá piva se pálit nesmějí, pouze „*porušená a zkažená*“. O rok později zas varoval: „*Jestliže by kto z piva nedobrého než z porušeného vína páčil, aby toho za ženné víno neprodával, než za ženné pivo. Pakli by to pivo pálené za ženné víno prodal a v tom usvědčen byl, za falešníka jmien byl a v pokutu takovou upadl, kteráž na falešníka slušie*.“

Panovníci s vrchností zároveň zakazovali pálit alkohol z pivního šrotu nebo sladu a sladomelové museli slíbit, že nebudou pro sousedy mlít slad na tajné pálení. Pokud zákaz porušili, dostávali tvrdé tresty, mezi něž patřilo též zabavení náradí z drahé mosazi. Pálením se zabývali také pokoutní dryáčníci a destilátoři či apatykáři (lékárníci). Už středověká jurisdikce pamatovala na pořádek a rušila smlouvy, pokud byla při jejich uzavření jedna strana dohody prokazatelně opilá.

Až v 16. století vstoupil do šenků další nepřítel abstinentů, voda pálená či kořalka, a rychle si našla četné obdivovatele a konzumenty. Vyráběla se tentokrát destilací různých bylin či ovoce, přičemž využívala staletých zkušeností lékárníků, kteří potřebovali stejný postup k přípravě léků, bylinných esencí a výtažků. Kořalka vytlačila pálená piva a značně omezila monopol vín ženných. O pít pálenek a destilátů máme na Rýmařovsku ještě méně zpráv než o víně. Zřejmě to bylo tím, že se na krčmenních stolech objevovaly v zanedbatelném množství, ještě méně než víno a mošty.

Zajímavou kapitolkou hospodského humoru bylo bratrstvo sv. Markéty (1600), jinak nazývané též marketálským či panickým spolkem. Najdeme jej i pod dosud používaným názvem bratří z mokrě čtvrti. Kdo opouštěl

PF 2013

Vedení závodu O6 Rýmařov přeje svým současným i bývalým zaměstnancům, zákazníkům a obchodním partnerům příjemné prožití svátků a úspěšný nový rok.

hedva

bratrstvo, aby se oženil, musel se vykoupit a dostat list výhostný. Citujme jeden z dochovaných textů: „*Pokud s námi v našem bratrském konventu a ve svém panictví trval, zůstával a stál, choval se, jak se na dobrého, rozumného a vychovaného mládence sluší, s námi štekál, vyl, hodoval, vesel býval, na kasatum chodil (těkal bez cíle z místa na místo), krámy bořiti pomáhal, pitky rozličné a zvláště floribus (ještě na vrcholu sil) pitku bláznivou, a potom po ní řeči moudré, často bez meškání držval, kantora za stolem beze strachu rvával, pěkný fraucimor miloval a se vším všudy se s námi srovnával, ... záhlavky věrně a spravedlivě uděloval a s kamarády se o ně sděloval. Časem také kostky metal, ... v karty i kuželky prohrával, skoupostí žádné v tom neužívaje.*“

Existovaly i pijácké řády, frantovské cechy či bratrstva. Zvláštní místo zaujala Frantova práva z pera plzeňského fysika Jana Franty, však také soudobí mravokárci proti knížce vytištěné Jiřím Melantrichem z Aventina (1586) hlasitě protestovali. Podle Frantova práva nemá nikdo držet míru v pití, protože tak „*žádný dlúho nestúně a také lehce umře*“. Člen bratrstva má mít hodně dluhů a nesplácet je, leda si na ně vypůjčí. Každý má utratit víc, než za týden vydělal, nikdo nemá myslet na mzdu nebo jiný užitek z prá-

ce, členové mají být co ptactvo nebeské, které Bůh bez práce živí, a mají se řídit slovy: „*Zhyň ten z práva, kdo o den zítřejší se stará.*“ Měli pospávat ve dne, aby mohli v noci do sytosti hodovat, hrát nebo chodit na zálety. Neměli pečovat o své domy. Pokud spadl se střechy šindel, bylo třeba kolem něj vytrhat další, protože tak teče lépe a rychleji. Nikdo neměl chodit spávat před desátou večerní, a když šel spát později, neměl se svlékat. Neměl sít ani sklízet či orat ve správnou dobu, a když nebylo nic ve stodole, měl jet s rodinou na pouť. Neměl dělat zásoby dřeva na zimu, stáčilo, až začalo mrznout. Ráno měl nejdříve pít a pak jíst. Byl povinen zaplatit pokutu 10 liber vosku (4,54 kg), když miloval víc svou vlastní ženu než cizí. Další obnos musel platit ten, kdo nebil svou manželku nejméně třikrát denně. Každý člen měl neustále mluvit a jiného neposlušovat, byl povinen klamat a lhát. Kdo měl peníze, měl je okamžitě utratit, protože když bohatý stú-

Typická hospoda v 2. polovině 16. století

ně, všichni „*k němu hned běží a nenechají ho v pokoji ležet, ale za chudým nikdo nejde, a dobře si tak odpočine.*“ Zvláštní část práv věnoval Franta ženám. Měly být líné, brát doma pecny chleba, kuřata a slepice a svádět jejich ztrátu na luňáka nebo na darebáka mlynáře a v hospodě jimi platit své pití. Do cechu patřili všichni podvodníci, fušéři a další šbři.

Jak vidíme, ve skutečnosti se výčet dobových „ctností“ od nynějších zas tak příliš nelišil. Existovaly též zlomyslné kluby podagristů se slavnostními hodokvasy a promoce. Nesmírně bolestivá podagra či dna bývala častá u dobře živěných aristokratů a vůbec bohatců, co často konzumovali tučné maso. Na druhé straně se nesměly v hospodách vést „*některé řeči nenáležitě*“ a buřičské pod hrozbou nepříjemných sankcí. Trestala se i vulgární slova a pořádně též rouhání, jež alkohol opilcům zpitým pod obraz někdy přinesl na jazyk. Rychtář mívál těžkou ruku.

Šenk v 15. století

Pivovary a šenky rýmařovské

Nejstarší místní hospoda pochází z poloviny 13. století a tvořila část obchodní stanice v těsné blízkosti Vrchlického ulice mezi Opavskou a Bezručovou, zhruba v prostoru parcely a domku pana Langa. Postavili ji někdy krátce po roce 1250 na spodním okraji smutně zarůstajícího rumoviště české vsi, jež zanikla násilně někdy mezi lety 1241-1253 v době tatarského tažení, nebo spíše ve válkách Přemysla Otakara II. a uherského panovníka Bély IV. o tyrolské a korutanské dědictví Markéty, neprávem zvané Pyskatá.

Dobře zvolené místo znovu ožilo skřipáním kol, halasem lidí a ržáním koní v prostoru tří staveb. Nejvýše pod dnešní Opavskou trůnil na svou dobu mohutný a kvalitní dům na kamenných základech, níž po svahu následovala stáj s dusanou hliněnou podlahou a pod ní prostorná krčma s velkou pecí. Strop podíral uprostřed dřevěný sloup. Do konce století rostly poslední dva objekty ve velkou tříprstorovku a proluka mezi nimi se změnila v černou kuchyni.

Stanice s trhovštěm vznikly ještě před založe-

ním Rýmařova na poloviční cestě (18-20 km) mezi staršími přemyslovskými městy Uničovem (1223) a Bruntálem (1213). Na konci celodenního utrpení na špatně udržovaných, strmých, hrbolatých a lapky ohrožených stezkách Rýmařovska čekalo vyčerpané lidi z kupeckých karavan i najaté ozbrojence jídlo a pití, případně i koupel v kádi. Mohli se však osvěžit též u níže položené studny či v chladivé průzračné vodě Podolského potoka. Pro zchvácené koně byl připraven obrok a stání. Mlaskající strážníci s umaštěnými rukama

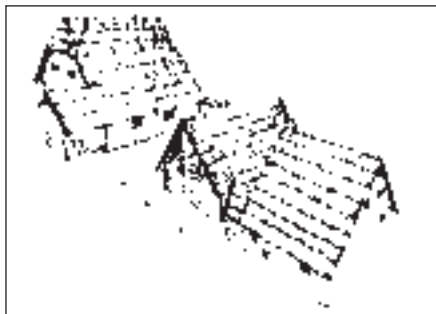

Vedení společnosti přeje všem zaměstnancům, spolupracovníkům, zákazníkům a čtenářům Rýmařovského horizontu hodně zdraví, štěstí a spokojenost v novém roce 2013.

RD RÝMAŘOV

si vyměňovali opožděné a mírně zkreslené informace při oblíbené svíčkové či jiné šalši, šťavnaté pečeni, kaši, sýru či skývě chleba. Čas po setmění vyplnily při kmitavém svitu loučí vymyšlené i pravdivé příběhy při korbelu piva. Přenocovali na peci či na lavici a jindy na společné palandě a s nimi nenasytné blechy, pohybliví švábi či věčně hladové vši. Mnozí raději volili osvěžující spánek na voňavém seně na patře ve stáji nebo na slámě rozestřené přímo na podlaze šenku. Jiní hlídali vozy a koně. Přicházeli též pěší s brašnou přes rameno, jež

Obchodní stanice z půle 13. století mezi Opavskou, Vrchlického a Bezručovou ulicí (rekonstrukce)

nejednou obsahovala celý majetek pocestného, byli rychlejší a urazili denně i 30-50 km, poutníci, kteří nesli mořskou mušli na pokrývce hlavy, byli zvláště vážení, neboť mířili na svatá místa. Někdy se objevil i jezdec na koni a někdy celá ekipa vznešených hostů. Přizpívil se i místní kovář, okoval narychlo koně nebo nahradil ztracené železné součástky vozů. Více lidí pospolu budilo větší respekt u vsudypřítomných darebáků. Druhý den se s prvním rozbřeskem vyráželo na Bruntál či Uničov a pojedlo se až o poledni. Jen výjimečně si někdo převlékl upoceně oblečení z předchozího dne, v němž mnohdy i spal, nebo

aspoň košili uschovanou v sedlové brašně. V nevelkém zeměpanském Rýmařově, který vznikl mezi lety 1269-78, se chopilo vaření piva 57 právovárečných měšťanů. V okolí však chyběly plodiny na slad, a tak se nakupoval a vozil až z Olomouce. Je jisté, že se pivo v Rýmařově vařilo již v době vzniku města, ale první důkaz jeho právní existence přináší až první dochované městské listiny markraběte Jošta z 5. a 6. ledna 1406. Privilegia, jež dal obci markrabě Jošt, označil za stejné, jako dosud užívaly moravské metropole Olomouc a Brno, ale právo várečné s úzce souvisejícím mílovým (které zaručovalo monopol městské řemeslné výroby v okruhu 1 míle od hradeb) Rýmařov nejspíše užíval již dříve.

První zpráva o primitivním pivovaru sice pochází až ze 16. století, ale to při nedostatku zpráv nijak nepřekvapuje, a navíc nijak nesouvisí s jeho vznikem. Zbytky nevelkého středověkého pivovaru přilepeného k hradební zdi v ohybu Dolní okružní ulice, nyní Husovy, skrývá nynější dům pana Laštůvky č. 23 a na drobném rynečku před ním se po staletí pořádaly co rok bouřlivé dožínky. Ve 14. a 15. století ještě neměl společný městský pivovar stálé zaměstnance a právovárečníci si zde vařili pivo sami podle přesně stanoveného pořadí. Pivovar neměl dokonce ani sklep, a proto ještě teplý mok přenášela čeleď do jednotlivých sklepů vybavených lavicemi, masivními stoly, číselmi a řadou soudků. Zde pivo chladili a posléze také čepovali.

Dokonalé chodbicovité gotické i renesanční sklepy se zachovaly dodnes pod řadou domů na náměstí i jinde. Patří k posledním viditelným pozůstatkům rýmařovského středověku i prostředí dávných pijáků. Některé z nich mají rozměry až 50 m², všechny pak mocné klenuté stropy, temné chodbičky, niky či umně

chý. Zdi i strop vyskládali z lomového kamene spojovaného hlínou, jež tvořila i udusanou podlahu. Užívaly se též k ukládání zásob a při obléhání města poskytl útočiště obyvatelům domu. Původně však byly podstatně hlubší. Zaplnily je až metrové zásypy odpadků potravin a dřeva či uhlí. Právo várečné nevládnul jednotlivcům, neboť bylo vázáno na dům či jeho vrata, při prodeji domu bývaly vlastníkem právo ztrácel a nový nabýval.

Ve městě i na předměstích vznikaly nepříliš voňavé krčmy, jejichž umístění sice neznáme, ale víme, že lákaly veselé štamgasty i příležitostné pocestné nejen mokem různé kvality, ale i k sousedskému posezení. Svě místo měl vyhrazeno i osamělý mistr kat. Hazardní hry včetně karet či kostek, ba i rozčilené debaty nejednou končily krvavými rvačkami, zásahy rychtáře a biřiců i soudy. Zacitujme z proslulých středověkých vagantských veršů o podkoním a žákovi, kteří se dostali někdy ve 14. století do sporu „*ana sedíta na pivě*“, kdo z nich se má lépe: „*Tak druh v druhu vpeřít za vrch tak nelítostivě, druh druhu hlavu křivě. K tomu pohlavci suší pleskají okolo uší ... hrozny hřmet jde o podlahu i sen i on buchá hlavu nepoddala se druh druhu. Rvášta se chvíli dlúhú, drúce sobě ústa rózno, až mě hleďeti hrozno. Nechtě dívati se tomu, brach se přeč z toho domu, ana se za vrch vláčíta.*“

Mohly nabídnout též jednoho či více muzikantů, divoký či mírnější tanec a mimo městské hradby i výběr helmbrechtnic různých kvalit, od mladých po téměř antikvární představitelky nejstaršího řemesla. Společný městský šenk však ještě neexistoval a žízňiví pijáci vystřídal každý rok všech 57 sklepů. Teprve v průběhu staletí zřídila obec společný měšťanský šenk s právem čepovat nejen pivo. Po velkém požáru města (1561) lehl popelem i pivodnes užívané průdu-

Dům se zbytky středověkého městského pivovaru (Husova ul.)

Město ve 14. stol.: 1 Hrádecká brána, 5 Hrádek, 6 dochované zbytky opevnění, 7 pivovar a hradební pilíř, 18 ryneček, 20 radnice na velkém rynku

Vedení společnosti přeje všem zaměstnancům, spolupracovníkům, zákazníkům a čtenářům Rýmařovského horizontu hodně zdraví, štěstí a spokojenosti v novém roce 2013.

var a došlo k značným sporům. Část právovárečnicků utrpěla velké ztráty na majetku a nebyla schopna dostát ani svým finančním závazkům, natož přispět na obnovu pivovaru. Jejich právo tím zaniklo, počet právovárečných domů klesl na 47 a nezměnil se až do 19. století.

Várečné právo vyvolávalo hádky a soudy mezi měšťany a obcí, která si prá-

vem vymíňovala dozor nad vařením a prodejem piva. Rýmařovští pivovarníci se střetli poprvé s panským pivovarem, když zástavní držitel panství a hrubián Marek Weiczinger z Weiczingu (1532-59) porušil mlouvé právo města a prodával v okrsku jeho působnosti své pivo ve skalském šenku, neboť hádává Rýmařovští opět nedokázali uspokojit poptávku ve stále lidnatějším regionu, ale co bylo horší, neumožnili tak uhasit trvalou žízeň hlasně protestujících horníků železných a stříbrných dolů, na nichž vrchnosti obzvlášť záleželo.

Teprve za Ederů roku 1577 se spory mezi produktivnějším panským a zaostávajícím městským pivovarem narovnaly a společně pak

Vstup do menšího středověkého sklepa zaniklého domu u katolické fary

Klenba a výklenek ve stejném právovárečném domě

úspěšně konkurovaly pivo z Ryžoviště i Uničova, ale i velkým pivovarním z Litovle, Olomouce a Opavy. Ještě v kupní smlouvě rabštejnského panství (1584) se prodávají za 13 000 zlatých „ves Janovice s pivovarem, v kterémžto ... pivo se vařiti a vystavovati může, však bez újmy a pohoršení práva a spravedlnosti měšťanů rýmařovských s janovickými pány o vaření piva“.

A že se pilo opravdu mnoho, nešťastně prokázal 17. 4. 1608 Jan Neumann z Frýdlantu, když zemřel na „opileckou smrt“. Když Rýmařované bujně slavili svátek sv. Michala 29. 6. 1609, způsobil některý z pijanů nechtě požár, jemuž podlehla velká část města s radnicí, špitálem i kostelem.

Popíjelo se však už od středověku i na místech zcela nečekávaných. Lehký žalář, nazývaný též „přední šatlava“, se považoval za vězení povitivé, jež netratí na cti. Neznáme jeho umístění, ale zdá se, že stálo mimo radnici a nebylo asi totožné s pozdější šatlavou vedle středověkého pivovaru. Lehké vězení bylo určeno dlužníkům, opilcům, karbaníkům, prostitutkám, klevetnicím či klevetníkům i žebrákům či ženám s dětmi, jež je nemohly nechat doma bez dozoru. Nic nebránilo přátelům perzekvovaných navštěvovat známé v pašáckém kriminálu a „kvasit“ s nimi. Veselili se, pivo teklo proudem, pili víno a cpali se různými pamlsky, ba pořádali občas i opulentní obědy, neboť „navštěvovati vězněné je skutek milosrdenství“. Pro vítězné žalobce však zůstávalo značně nepříjemným důsledkem, že náklady na věznění i mnohdy pijatiku odsouzených hradil ten, kdo spor vyhrál.

O mlsném jazýčku aristokratů zase Hospoda v 17. století

svědčí, že roku 1617 vypili hosté a poručníci nezletilého Wolfganga Hoffmanna z Grünbüchlu na zámku Janovice během jediného týdne s množstvím piva i dvě vědra a tři mázy vína (110 l). Robotní povinnosti konané poddanými s vlastními potahy obsahují kromě jiného i velmi obávané „daleké fůry“, mezi nimiž nechybí vedle chmele ani dovoz vína z Dolních Rakous.

Třicetiletá válka zničila kdeco a způsobila ohromný chaos, bídu a choroby, ale pivo k radosti Rýmařovských dlouho neohrozila. Ječmen s pšenicí z Olomouce se po ohrožených cestách vozil dál. Ještě roku 1641 naplnilo nuznou městskou pokladnici 3432 tolarů a 3 groše z vaření piva. Z toho pozřely císařské kontribuce 96 tolarů a pivní desátek faře 163 tolarů. Sládek, konečně aspoň jediný profesionální pracovník, dostával plat 15 tolarů. Roku 1642 však vrazili o svatodušních svátcích do

Krčma roku 1505

Hospoda v 17. století

**Elektro
Kováčová - Kotrla**

náměstí Míru 10
795 01 Rýmařov
tel.: 554 212 771

*Všem našim zábažníkům děkujeme za projevenou přízeň
a přejeme příjemné prožití svátků vánočních,
pevné zdraví a mnoho úspěchů
v novém roce 2013*

města první Švédové, vyplenili chudobné město s kostelem a ukradli z pivovaru nezbytnou měděnou pánev na pivo, a tak se k obecnému smutku nemohlo v Rýmařově vařit pivo nejméně desetiletí.

Roku 1661 postavili měšťané nový prostornější pivovar. Nestáváme přesně jeho místo, ale je vysoce pravděpodobné, že stával v místech dnešního Excelentu. Dne 27. května 1668 zničil další městský požár i nový pivovar, ten však byl obnoven dřív než ostatní veřejné budovy. Provoz stál ročně 240 tolarů a z výtěžku se platil městský písař (40 tolarů), soudní či krevní písař (35 tol.), obecní pastýř (25 tol.) a kantor (13 tol.). Čištění a vrtání dřevěných trubek přišlo na 8 tolarů a na další výdaje zbylo ještě 144 tolarů.

Dne 6. 1. 1687 získali právovárečníci vinný šenkovní řád a o den později též pivní. Třicet šest měšťanů nyní vlastnilo šenk piva i vína a jedenáct chudších výhradně vinný, o pálenice se nehovoří. K nápojům se prodávaly i některé pokrmy. Rychtář, který držel od roku 1550 právo vyšenkovat vína nad míru ostatních měšťanů celé 3 sudy, jej přepustil ostatním v letech 1695-7 nejspíše pro malý zájem o víno. Dodejme, že se ještě roku 1750, kdy se už chutě ochmelků značně změnila, vyšenkovalo na 270 sudů piva, 6 sudů vína a jen 12 věder pálenky.

V roce 1713 už vlastnilo město tři kupodivu nevýnosné vinné šenky. Finanční možnosti měšťanů navíc vyčerpávala protiturecká daň a ceny dováženého vína byly značné. Dostupnější pálenka se prodávala v obecní hospodě podstatně lépe. Surgentova mapa z roku 1747 vyznačila v místech dnešního pivovaru kromě dvou domů také Wasser Haus, možná Wassewerk (vodárnu) nebo jiné nejasné zařízení pivovaru. V roce 1749 převažovalo v prostoru orámovaném zbytky již nefunkční hradby nadále 47 právovárečných domů nad 37 ostatními. Jak stoupalo množství vypitých alkoholických nápojů v Rýmařově, ukazuje tabulka:

Rok	Pivo (sudy)	Víno (sudy)	Pálenka (vědra)
1750	270	6	12
1751	288	6	13
1752	342	6	15

Velké zisky pivovaru lákaly od roku 1753 majitele neprávovárečných domů k vstupu mezi právovárečné. Majitelé městského pivovaru však s rozhodnutím nijak nespěchali, věc omílali ze všech stran a nakonec došli k názoru, že by výhody nepřevážily, a tak již hluboce uražené prosebníky pyšně odmítli. To však znamenalo, že by mezi majiteli pivního práva panovaly ideální vztahy. Výtěžek z pivovaru se začal snižovat, nastaly hrubé hádky a nekonečné spory mezi právovárečníky o množství vařeného piva a jeho prodej začaly řešit dokonce soudy. Roku 1774 dostával vážený městský písař 1 zlatý na pivo a sládek deputát ve výši 20 zlatých.

Ještě roku 1785 nechala obec nevyhovující pivovar i sladovnu znovu přestavět za vysokou částku 2000 zlatých, aniž tušila, že nevydrží ani pět let. Pivovar totiž vyhořel do základů spolu s celou sladovnou při nejhrůznějším požáru celé historie Rýmařova v dubnu roku 1790. Piva se však zoufající pohořelí kupodivu nevzdali, a vozilo se proto ve velkém množství z janovického panského pivovaru. Třebaže se město z hrůz vzpamatovalo celých 28 let, pivovar se narozdíl od radnice a kostela začal opravovat okamžitě a již v červenci dodal první čtyři várky piva. Ani bohatí právovárečníci, ani chudší obyvatelé shořelých předměstí přispět nemohli, a tak pokus prolomit umělou bariéru vytvořenou starými právovárečníky znovu padl vniče. Město si tak na rekonstrukci vyhořelého pivovaru vypůjčilo z Dlouhé Loučky od papírníka Weissse 2000 zl. a 200 zl. z Nového Jičína od Terezie Luterbachové na 4% úrok. Právováreční měšťané nyní získali právo vařit pět svobodných věrek (bez zdanění) pro každý šenk, ačko-

li vyhořelé město tvořily stále ještě trosky zdí, ohořelé trámy či popel a žilo se z ruky do úst. Městský pivovar vydělal roku 1790 proti vši logice sumu 20 000 zlatých. Není divu, že se ožebračené město neustále handrkovalo o daně z piva. Pivovar však mnoho štěstí neměl a jen se město vzpamatovalo, 31. 7. 1820 vyhořel opět.

Od 19. stol. nosily služebné nebo děti z hospod v džbánech pivo každý den a kořalky našly místo v měšťanských i selských spižárnách. Zatímco venkov pil častěji pořádný šnaps, ba i podezřelé domácí pálenky, měšťané dávali přednost jemnějším bylinným likérům, mezi nimiž na Rýmařovsku pochopitelně dominovaly po půli 19. století kvalitní nápoje z janovické likérky Leopolda Spitzera, ale i z rýmařovské likérky Röslerovy na náměstí či Silbersteinovy v místech dnešní prodejny automobilů na nábřeží Podolského potoka.

Objevil se i další fenomén pro svou dobu typický. Lidé objevili osvěžující vliv přírody, turistiku a stále dokonalejší horské chaty v místech ovčínů či loveckých zařízení, ale též hospůdky v okolí měst, kam vyrážely celé rodiny nebo skupiny přátel v neděli a o svátcích. Staří s viržinky či fajfkami splkli ve Stráleckém údolí nebo u nedaleké Aniny studánky při pivu, muži o politice nebo starostech s tovaryši či mistry, ženské u sodové vody nebo ovocné šťavy načerpaly kupu zajímavých klepů. Jen chudáta dětičky si mohly zaskotačit pouze tolik, aby si děvčátka neušpini-la bílé šatičky s mašlemi a kluci sváteční námořnické oblečky. Ke slovu přišly obruče, sítky na motýly, bubínky či trumpetky a pro divočejší i pár pohlavků. Každá lesní hospůdka

Oblíbené cíle výletníků - Dittrichův hostinec v Nové Vsi nebo Bodega v Karlově (na snímku svátečně vystrojení výletníci)

Veselé Vánoce
a šťastný nový rok
všem zákazníkům a zaměstnancům

měla parket, kde se občas za zvuků nevelkého a poněkud rozladěného šramlu či jediné heligonky zatočila omladina i podsadité matrony s muži v černém a bílých košilích s vázankou. Pod bedlivým dohledem matek se též dalo hodit očkem a navázat známosti, které pak ve vsí počestnosti, když Bůh dal, vyústily ve výhodný sňatek.

Roku 1837 si právovárečníci městský pivovar zakoupili, a tak mohli vařit pivo bez omezování městskou radou a stejně sladovat i šrotovat. O pouhé dva roky později se jim podařilo od zadluženého města získat za kulatou sumičku 5000 zlatých též pivní regal a tím se zbavili i obecní daně. K pivovarskému areálu přikoupili od měšťana Kimmela zahradu a dům, kde zbudovali ledovnu (ledařský sklep). Potřebný led na chlazení piva lámali ledaři na zamrzlých rybnících v okolí. V ledárně se pak po celý rok skladoval proložený vrstvami slámy.

Nové úpravy pivovaru stály nyní 7826 zl. a 50 krejcarů. Do roku 1839 zmizel pouze jediný právovárečný dům (pop. č. 212), který stával na náměstí v horní části tehdy neexistující tř. Hrdinů při úzké Todgässel

(Smrtné uličce), kterou se nosily podél zdi dnešní pošty máry s nebožtíky ke Hřbitovní bráně a dál na hřbitov v místech nynějšího Střediska volného času. Dům musel uvolnit místo širší ulici. Zdá se však, že si právovárečníci měšťané vzali s pivovarem docela nestravitelné sousto, a proto museli pivovar pronajmát. Prvním nájmcem se stal Jan Knotek z Mohelnice a po něm pivovarník Templer, ten však město opustil a na jeho místo se vrátil roku 1848 natrvalo jeho předchůdce.

Staletí ovlivňovali právovárečníci osudy města, většina radních a všichni starostové pocházeli z jejich řad. Nyní po celém půltisíciletí se situace poprvé změnila volbou starosty Jana Blaschka z Dolního předměstí roku 1842, který mezi ně nepatřil. Mezitím došlo k známým událostem v revolučním roce 1848. Císař František Josef I. zrušil 4. 2. 1849 k neutuchajícímu vzteku radnic středověký statut pivovarů i právo mlíkové, což už v Rýmařově dříve změnilo odkoupení pivovaru. Po zrušení mlíkového práva se pivovar začal potýkat s tvrdou konkurencí janovického pivovaru, který dodával podle mnoha

fajnšmekrů vysoce kvalitní a chutné pivo. Léta 1867 až 1872 se staly labutí písní rýmařovského vaření piva pod taktovkou zkušeného nájemce Knotka.

Roku 1872 prodal spolek právovárečníků pivovar, sladovnu i ledařský sklep hraběti Františku Harrachovi, který se jej ujal roku 1873 a výrobu zastavil. Zbavil se tedy nepříteli zdatného rivala. František hrabě Harrach objekty nedokázal využít a roku 1890 je pronajal majiteli janovické přádelny Rotterovi na sklad lnu, ten však ještě ve stejném roce vyhořel. Později se poškozené budovy adaptovaly na stáčírnu hanušovického piva. V dřevěném pavilonu, kde si nyní místní zájemci pochutnávali na chutném pěnivém moku z Hanušovic či Janovic, začaly, pokud bylo volněji, také zvonit blýskavé šavle buršáků, studentů místního gymnázia. Při nedovolených soubojích, jež zvyšovaly hladinu adrenalinu u hrovných kluků, nešlo o život, ale sem tam se nějaká ta jizva nevyrovnanému adolescentovi naopak docela hodila jako znak mužnosti a pýchy předváděné cvrlikajícím děvčatům a dosud nepoznamenaným kolegům ze školních škamen.

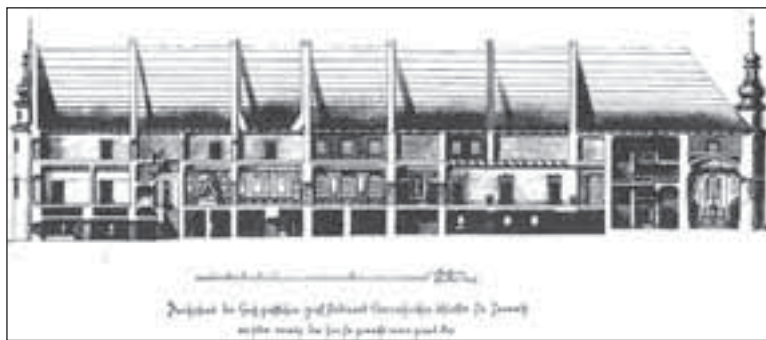
Pivovar v Rýmařově s dřevěnými pavilonky

Dovoz piva z Hanušovic

Urchnostenské pivo ze zámku

První zmínka o panském pivovaru na janovickém zboží pochází z roku 1569, kdy se prodával za tehdy ohromnou částku 13 000 zlatých. Smlouva též hovoří o týdenním výstavu 48 sudů piva. Pivovar byl soukromým majetkem zástavních a od roku 1583 dědičných pánů. Roku 1616 již vyprodukoval janovický panský pivovar 1230 sudů vysoce kvalitního piva, přičemž tzv. moravská bečka obsahovala 213, 94 l. Ve stejné době v zámku rovněž vyráběli lihoviny z kvasnic. Pšenici, ječmen a chmel, jež se na Rýmařovsku nepěstovaly, vozili z Olomouce a Ratiboře. V 16.-17. století pracovali v pivovaru tři lidé: sládek za mzdu 20 grošů týdně, stárek za 18 a mládek za 15 grošů. Jednou ročně dostávali navíc podle své funkce jednorázovou odměnu ve výši 20, 10 a 6 tolarů.

Průřez barokním křídlem zámku - nad pivovarem leží ložnice, salonek, velký sál

*Všem našim hostům děkujeme
za projevovanou přízeň
a do nového roku 2013
se s přáním pevného zdraví,
štěstí a úspěchů
těšíme na shledanou.*

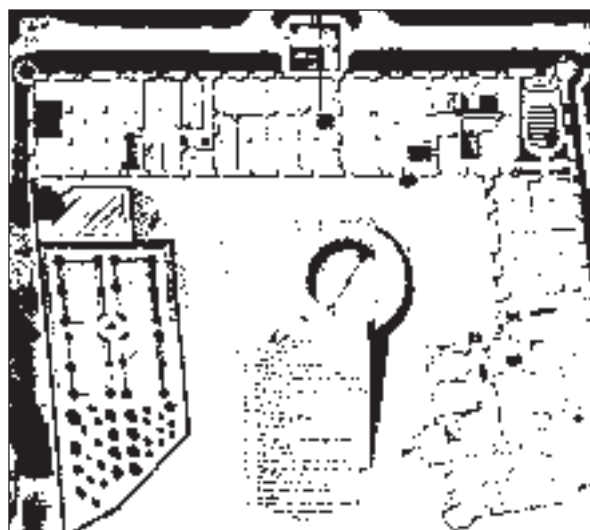

Penzion a bar Mary

Palackého 27
795 01 Rýmařov
Tel./fax: 554 211 279
www.mary.penzion.cz

V letech 1663/4 přestavěl mistr italského původu Alexandr Samuel Canevale (Caneval) z Kroměříže zámek v raně barokním slohu a přistavěl nové budovy ke starému zámeckému pivovaru, jehož polohu bohužel neznáme. Pivovar se znovu objevil o sto let později na plánech vynikajícího raně klasicistního stavitele Marcela Isidora Amedea Gannevala z roku 1763, když přijal objednávku Ferdinanda Bonaventury hraběte Harracha na změnu vzhledu barokního křídla stavby. Zámecký pivovar projektoval architekt na místě, kde bychom jej naprosto nečekali. Zabral téměř polovinu přízemí nového severozápadního zámeckého traktu od Podolského potoka po vstupní část pod nynějším balkónem. Na plánech najdeme varnu, sladovnu, sklad beden a sudů, skladiště šrotu, sklep, ale též byty pivovarské

chasy. Kdeže výjimečné, izolované a voňavé sídlo rozmazlené rokokové šlechty, obrácené do tiché rozsáhlé zahrady s štěbetáním ptáků. Do prvního patra nad pivovarem zakomponoval Ganneval totiž salon a ložnice slečen i dospělých. Když se jim po dlouhé noci probdění při různých radovánkách zachtělo svěžího povětří a služebné otevřely okna, krutě zasáhl něžná chřípí či nos hraběte, jeho choti i hostů plochý a mnohému po čertech nepřijemný pivní odér. Pivo se vařilo nejen pro vrchnost, jež spíše dávala přednost vínu, ale především pro početnou poddanskou obec. Pro některé neústupný pach či pro jiné neodolatelná vůně tak připomínaly nezanebatelnou existenci pivovaru v zámku na každém kroku. Další alkoholické aroma přidávala areálu zámku ještě na počátku 19. století též zámecká palírna. Tím to však zdaleka nekončilo, třeba přičíst též zvuk řetězů, vrzání kol a ojí těžkých vozů tažených mohutnými pivovarskými valachy, křik kočích i pivovarských, práskání bičem či bouchání prázdných a hřmot plných sudů kutálených po jakémsi podivném žebříku. Teprve mezi lety 1827-1850

Gannevalův projekt přízemí barokního křídla s pivovarem (1763)

konečně pivovar opustil obytnou část zámku, když se odstěhoval vlevo před hlavní bránu na dnešní místo. Po krachu rýmařovského se stal janovický pivovar jediným v blízkém okolí, kromě krátké epizody parního pivovaru v Horním Městě. Dodnes zřetelný janovický pivovar s dosud identifikovatelnými prvky staršího nechal přebudovat Karel Alfréd Harrach podle plánů z roku 1907.

Pamětníci pamatují pivo čepované jednak ze sudů, ale prodávané ještě na začátku 20. století také v krásných hnědých podsaditých skleněných lahvích s plastickým označe-

ním Brauerei Janowitz a později v útlejších zelených s přidaným Römerstadt. Pivo se zde vařilo ještě krátce po roce 1945 a pamětníkům velmi chutnalo, ale pak výroba zcela ustala. Doba pivovaru pominula a zařízení již vzalo za své, ale vůně piva dosud nevyčihla. Rozlehlé prostory a hezká sloupová síň v přízemí přímo žadoní o využití a stoletý omšelý, ale stylový pivovar o ochranu. *Mgr. Jiří Karel (Karel, J.: Příběh lesů a lidí Rýmařovska, Rýmařov 2008; Zámek Janovice u Rýmařova, StM 28, Olomouc 2009; Nodl, M.: Sahaje vína rozlíš piva, ĎaS 6/XXIV, Praha 2002; Spurný, F.: Dějiny Rýmařovska 3, Ostrava 1961; Berger, K.: Geschichte der Stadt Römerstadt, Brno 1909; Goš, V. - Karel, J. - Novák, J.: Počátky osídlení Rýmařova, PA, LXXVI, Praha 1985; Beranová, M.: Pochoutky našich předků, Praha 1997; Kolár, J.: Frantové a grobiáni, Praha 1957; Winter, Z.: Kuchyně a stůl našich předků, Praha 1892; Anonym: Podkoní a žák; Zíbrt, Č. Řády a práva starodávných pijanských cechů a družstev kratochvilných..., Praha 1910; Petráň J. a kol.: Dějiny hmotné kultury I, Praha 1985; Goš, V. - Karel, J.: Pijáci na panství rabštejském, Sborník BM, Bruntál 2003 ad.)*

Děkujeme Vám!

Podhorská nemocnice a.s., člen skupiny AGEL, děkuje velice všem pacientům za důvěru, zaměstnancům za dobře odváděnou práci a obchodním partnerům za dosavadní spolupráci.

Všem přejeme pohodové Vánoce a úspěšný rok 2013.

**Podhorská
nemocnice**
Care sharing AGEL

Rýmařovské hospody za první republiky

Existenci a podobu osvěžoven všech kategorií v Rýmařově a vesnicích v jeho okolí nejlépe dokládají dobové pohlednice. Litografické i fotografické pohlednice dokumentují kromě pamětihodností a reprezentativních zákoutí velmi často i městské restaurace, hospůdky a vesnické hostince. Zatímco na pohlednicích Rýmařova se restaurační zařízení objevují buď záměrně, ve funkci inzerce, přičemž nakladateli pohlednic jsou sami hostinští, nebo jako součást širšího záběru náměstí a hlavních ulic, na pohlednicích obcí Rýmařovska je hospoda téměř vždy, a to v kombinaci s dalšími dvěma dějišti společenského života - kostelem a školou. Chrám ducha a centrum vzdělávání se tak setkávají s prostorem veskrze profánním, středobodem veškerého dění ostatního, neboť hospody sloužily nejen k odpočinku a zábavě, ale i k setkávání komunity při jednáních o záležitostech celé obce. Přehlídku některých hostinců v obcích Rýmařovska vám nabídneme v samostatné galerii.

Podstatnou funkcí hospod a restaurací byla samozřejmě úloha hostinská. S rozvojem turistiky mířily do celého regionu skupiny výletníků, pro něž byly hospody hlavním útočištěm. Zde se mohli osvěžit, odpočinout si po návratu z hor, najíst se, případně se ubytovat, ale i seznámit se s místními obyvateli a leccos zajímavého se dozvědět. Restaurace na hlavním náměstí jim poskytly standardní služby ve stylovém interiéru, hostince v okrajových částech levnější ubytování, vesnické hospůdky domáckou atmosféru.

Přibližně před rokem náš čtrnáctideník zma-
poval restaurace, kavárny a hospody ve městě a jeho místních částech a zaznamenal přes třicet těchto zařízení. Na malé město je to počet úctyhodný, neliší se však příliš od situace za první republiky. Podle vzpomínek Alfreda Heinische st. bylo před druhou světovou válkou v Rýmařově a nejbližších obcích, které jsou dnes jeho místními částmi, rovněž na třicet hospod. Některé z nich teď navštívíme.

Začneme-li naši pouť po předválečných restauracích na hlavním rýmařovském náměstí, nemůžeme přehlédnout budovu na dolním konci (dnešní prodejnu Nábytku Polách), která sloužila účelu pohostinství téměř dvě stě let. V roce 1804 nechal dům jako zájezd-
ní hostinec zapsat do pozemkové knihy Franz Anton Haas. V roce 1862 je jako vlastník domu uváděna Josepha English a v roce 1866 Franz English. V té době měl dům ještě podobu patrnou z vyobrazení náměstí z roku 1850. V roce 1875 získal objekt Ottomar Thiel, který nechal provést úpravy fasády, interiéru a střechy a vybudoval zde známý hotel Thiel. Zařízení umístěné ve strategické poloze patrně dobře prosperovalo, což umožnilo ve 20. letech 20. století jeho rozšíření směrem ke Školnímu náměstí a vytvoření dnešní dispozice s vnitřním dvorem. Fasáda zároveň získala současnou podobu ve stylu pozdní secese a art deco. Další modernizaci hlásá inzertní text v publikaci k 50. výročí Sudetského horského spolku Altvater z roku 1931, v němž se uvádí, že renovovaný hotel disponuje tekoucí vodou (!) a v restauraci se čepuje Pilsner Urquell. Účel objektu byl zachován i po druhé světové válce a odchodu německých majitelů, jen název zařízení ve správě státního podniku Restaurace a jídelny se změnil na hotel Mír. Renovací prošel znovu po požáru střechy v roce 1965. Hotel s vnitřním dvorem fungoval do roku 1991.

Další stylová budova s kavárnou a hostincem, tentokrát v horní části náměstí (dnes zde stojí prodejna potravin CaVa) se bohužel nezachovala. Dvoupatrový dům s výrazným nápisem Sodawasserfabrik W. Werner Gast und Caféhaus na fasádě byl sídlem oblíbené kavárny. Jedna z dochovaných inzertních pohlednic nabízí pohled do interiéru restaurace, jemuž dominuje kulečnickový stůl. Z doprovodného textu se dozvídáme, že budova měla být vystavěna již v roce 1645, je údajně nejstarším hostincem na náměstí a čepuje hanušovické pivo. Dům a vlastně celý blok byl s výjimkou blízké Koruny zbourán v 60. letech 20. století.

Na další pohlednici rýmařovského náměstí se název Wernerovy kavárny dostal (snad nedopatřením) na fasádu sousední budovy, která svého času rovněž sloužila restaurační-

RDmont s.r.o.
výstavba nových a rekonstrukce
stávajících RD typu RDAL

**Všem našim spolupracovníkům a zákazníkům
přejeme
úspěšný vstup do nového roku 2013,
pevné zdraví, mnoho osobních
a pracovních úspěchů**

mu zařízení. Krásná secesní budova, dnes sídlo lékárny, vznikla začátkem dvacátého století přebudováním předchozího jednoduššího domu s dřevěným štítem. Stavitel Rudolf Schubert, který vtiskl tvář velké části Rýmařova, budovu pojal jako patrovou stavbu v historizujícím stylu s luxusní restaurací v přízemí a hotelovými pokoji v dalších podlažích. Pohled do interiéru nabízí honosnější obdobu Wernerovy kavárny, s poněkud zdobenějším nábytkem, nezbytným kulečnickovým stolem a kachlovými kamny. Reklamní cedule na jedné stěně prozrazuje, že i zde se čepovalo pilsenské.

Po tvůrci dostal objekt také název - Schubertshof, neboli Schubertův dvůr. Jako hotel sloužil až do druhé světové války. S odsunem však elegantnímu hotelu odzvonila hrana a na řadu přišly praktičtější požadavky nových osídlenců po bytech. Bytové jednotky v domě vydržely do šedesátých let, poté zde sídlilo ředitelství Státního statku Rýmařov, které se však nedokázalo o rozsáhlou budovu vhodně starat, takže postupující chátrání objektu vedlo téměř k jeho demolici. Se změnou situace po roce 1989 naštěstí nebyl tento plán realizován, dům prošel rekonstrukcí a díky tomu si uchoval i část svých stylových hodnot.

Pokud se z popisované lokality vydáme směrem ke kostelu, přijdeme k dalšímu bývalému hostinci, nesoucímu blýskavý název Krone, tedy Koruna. Dům samotný stál na svém místě ještě před velkým požárem měs-

ta v roce 1790, a protože byl ohněm zasažen méně než jiné stavby, uchoval si část původních barokních prvků i po klasicistní přestavbě, jež mu dodala současné vzezření. Baroko se v Koruně skrývá v méně nápadných prvcích, zejména ve tvaru klenob. Současnou podobu dodala dnešnímu obchodnímu domu Koruna přístavba patra na přelomu 19. a 20. století, vyvolaná potřebou rozšířit ubytovací kapacity vzhledem k sílícímu náporu turistů navštěvujících region, a ještě pozdější, patrně meziválečná, přístavba dřevěné verandy. Ani po těchto stavebních změnách však nedosáhl Gasthaus či Gasthof zur Krone oně ryze městské hotelové elegance a zůstal skromnějším ubytovacím zařízením, poněkud odstřehnutým za hlavní linii náměstí. Také interiér, jak jej zachycují dobové fotografie, byl jednodušší, nicméně disponoval i parádním pokojem s čalouněnými lavicemi.

Sláva hotelu Koruna pohasla s druhou světovou válkou a poválečným odsunem. Přesto byl k ubytování turistů dům využíván až do roku 1952, kdy zde byla zřízena školní družina s jídelnou, v patře byl soukromý byt. Posléze se v budově usadil školní internát pro přespolní studenty střední všeobecně vzdělávací školy a během prázdnin se zde opět mohli ubytovávat hosté. Dnes je v budově soustředěno několik prodejen (drogerie, instalatérství, cestovní kancelář).

Rýmařovský Ringplatz, tedy centrální náměstí, bylo samozřejmě lukrativním prostorem pro řadu dalších hospůdek, kaváren a restaurací. V místech dnešní pizzerie například bývala dle vzpomínek Alfreda Heinische st. hospoda U Hrozna (Traube), Hugo Schmidt provozoval zájezdní hospodu v místech dnešního Centra, lékárna Avion byla už před válkou oblíbenou kavárnou.

Na nynějším náměstí Svobody využíval výhodné pozice předchůdce hotelu Praděd, nesoucí za první republiky jméno svého majitele Gasthof Riedel. Prakticky založený Karl Riedel provozoval vedle hostince také uzenářství. Po válce dostal hotel národního správce a nový název - Rudá hvězda. Pod

nadčasovějším názvem Praděd je zrekonstruovaný hotel provozován dodnes.

Hospůdky bychom před druhou světovou válkou samozřejmě našli i v ulicích města, rozestet prakticky po celé jeho ploše včetně odlehle periferie. Do současnosti zůstalo zachováno pohostinství ve stylové budově hospody Na Růžku na Opavské ulici. Hinkel-

mannův Gast- und Einkehrhaus zum Gambrius, neboli zájezdní hostinec u Gambriusu, jak zněl předválečný název Růžku, těžil z výhodné pozice při hlavní dopravní tepně a také z těsné blízkosti prosperující textilky bratří Schielů. Původní exteriér hospody s typickou nárožní věžičkou, odrážející styl protější soukromé vilky, zachovala nedávná rekonstrukce fasády poměrně autenticky, nově přibyla boční dřevěná terasa.

Mnohé další rýmařovské hospody takové štěstí neměly, jejich budovy svůj hostinský účel dávno ztratily, jako Beneschova hospoda v místě pozdější vратnice nemocnice, hospoda v budově Mototechny na křižovatce

Revoluční a Bartákovy ulice, v sídle dnešní prodejny instalatérství na Máchově ulici, Klosova hospoda u vlakového nádraží, Krieschův vinný sklep naproti vile Paulině či Miltnerova hospoda v domě „U Dvou medvídků“ na Revoluční ulici (dnešní večerka). Některé z budov dřívějších hospod úplně zanikly, např. Halamova v sousedství optiky na třídě Hrdinů, na jejímž místě je dnes parčík, nebo Schinzelova hospoda, později Rudý koutek Geologického průzkumu. Další jsou prázdné a chátrají, jako Gasthaus zur

RÝMAŘOVSKÁ
PEKÁRNA

Rýmařovská pekárna s.r.o.

Národní 443/26, 795 01 Rýmařov
Tel.: 554 211 459, Fax: 554 230 122
e-mail: rymarovska.pekarna@tiscali.cz

Vedení firmy a zaměstnanci
děkují věrným zákazníkům a odběratelům
za projevenou důvěru a přejí všem
příjemné prožití vánočních svátků, vše nejlepší,
hodně zdraví, pracovních i osobních úspěchů
a zachování přízně
v novém roce 2013

Ziegelei, neboli hostinec U Cihelny na ulici 8. května, jehož majitel Oskar Schubert lákal hosty např. na jazzovou hudbu. Zajímavostí tohoto hostince je skutečnost, že již před druhou světovou válkou nesl dvojjazyčný, česko-německý vývěsní štít.

Tanečním zábavám, plesům a společenským setkáním sloužily sálky, které byly součástí některých hostinců a spolkových domů. V Rýmařově disponoval takovým prostorem např. Arbeiterheim, neboli Dělnický dům, stojící na dnešní Sokolovské ulici v sousedství gymnázia. V sálku se štukovou výzdobou a velkými okny za hlavní budovou bývalého Dělnického domu dnes najdeme stolářskou dílnu.

Jiný sál, tentokrát Katolického domu, se ke svému původnímu účelu po různých peripetích vrátil. Budova na Divadelní ulici byla postavena nejpozději v roce 1915 pro potřeby místního katolického spolku (vznikl roku 1886) jako centrum kultury, vzdělávání, charity a společenského života. Rýmařovský Katolický dům se stylově vyzdobeným sálkem, výčepem a vinárnou využíval zmíněný spolek až do druhé světové války.

Po válce byl přejmenován na Slovanský dům a sloužil českým osídlencům k pořádání výstav, hudebních večerů, divadelních představení a plesů přibližně do poloviny 50. let (plesy se konaly také v divadle). Pro malou kapacitu však brzy přestal stačit, restaurace ukončila činnost a v letech 1957-1958 byla budova přestavěna pro potřeby školní družiny a jídelny, jež sem byly přemístěny z Ko-

runy. Jídlna a družina vydržely ve Slovan-ském, resp. Katolickém domě do roku 1975, poté dům získala Lidová škola umění. Budovu v havarijním stavu musela nechat nejprve rekonstruovat (1979-1981), aby se do ní mohly přesunout učebny výtvarného a literárně-dramatického oboru. Modernizovaný sálek začal opět sloužit koncertům, zkouškám dechového orchestru, ale i schůzím. V roce 2007 přešla budova pod správu Střediska volného času. Sál kromě ZUŠ a SVC využívá také město při vítání občanů a zasedání zastupitelstva.

Poslední rýmařovská restaurace, kterou při naší exkurzi navštívíme, sídlila v Národním domě na dnešní třídě Hrdinů poblíž vlakového nádraží. Podobně jako Dělnický či Katolický dům měl i Národní dům vedle prosté pohostinské funkce účel spolkový. Vznikl pro potřeby české menšiny žijící v převážně německém Rýmařově už za první republiky. Čeští obyvatelé vybudovali Národní dům svépomocí a slavnostně jej otevřeli 8. září 1923. Jeho součástí byla kromě výčepu a sálku také jednotřídka pro české děti vedená řídicím uč-

telem Ferdinandem Bartákem.

Právě těsně sousedství školní třídy, která byla umístěna nejdříve v podkroví a později přímo v sálku za výčepem, s prostorem hospody zapříčinil stížnosti rodičů na nevhodné podmínky vzdělávání jejich dětí a vedl k výstavbě nové budovy české menšinové školy v roce 1938 (dnes sídlo Diakonie). Na dobové pohlednici sice působí interiér hospody solidně, rozzlobení rodiče jej ovšem popisují s patřičným odporem jako „lokál hostince a to té nejnižší třídy hostinské, co lze v Rýmařově nalézt!“, odkud do třídy proniká „zápach pivních splašků, ze záchodu a též z vedlejší bytové kuchyně“. Údajně vlhký a špatně vytopitelný sálek sloužil k výuce vlastně z nouze, využíval se především „jako shromaždiště a místnost kulturní a zábavní“ pro rýmařovské Čechy, jimž dle tvrzení rodičů majitel sálek pouze propůjčoval.

Existenci Národního domu ukončil a otevření čerstvě postavené menšinové školy v jeho sousedství znemožnil zábor Sudet na podzim roku 1938. Menšina z Rýmařova odešla do vnitrozemí a čeští hosté se do restaurace Národního domu vrátili teprve po válce. V roce 1945 dostal hostinec do užívání národní správce Viktor Pátek, podle nějž získala hospoda pozdější legendární název U Pátka. Jako hostinec skutečně „nejnižší třídy hostinské“ fungovala ještě na přelomu tisíciletí, poté byla několik let vydána napospas chátrání. Nedávno byla renovována, nicméně k původnímu účelu se nevrátila. ZN (*Prameny: Chytil, Jaroslav. Z historie české menšiny v Rýmařově - dopis do Prahy, nepublikováno; Karel, J. - Přikrylová, Z. Katolický dům na Divadelní ulici. In: Rýmařovský horizont 05/2012, roč. XIII, s. 6-7; Konečný, J. Hotel Thiel. In: Rýmařovský horizont 07/2009, roč. XI, s. 10-11; Okresní správní komise v Rýmařově. Budujeme pohraničí. Zpráva o činnosti OSK v Rýmařově*

Přejeme všem našim zaměstnancům a partnerům příjemné prožití vánočních svátků a do nového roku hodně štěstí, zdraví a spokojenosti.

1945-1946, Rýmařov 1946; Pochyla, J. Obchodní dům Koruna. In: Rýmařovský horizont 11/2009, roč. XI, s. 9-10; Pochyla, J. Lékárna na Radniční ulici. In:

Rýmařovský horizont 13/2009, roč. XI, s. 9-10; Römerstadter Bezirkszeitung, 18. července 1931, s. 28; Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond

OU Rýmařov, Inv. č. 521, sign. VI, karton 263; osobní vzpomínky Alfreda Heinische st. a soubor dobových pohlednic ze sbírek soukromých sběratelů.)

Silbersteinova a Spitzerova likérka

Hospody a restaurace by měly hostům sotva co nabídnout, nebýt dodavatelů piva a dalších nápojů. Vedle rýmařovského a janovického pivovaru působily v regionu také pivovary v Břidličné a v Horním Městě, do jednotlivých hospod se dováželo i pivo hanušovické, plzeňské a další oblíbené značky. Restaurace samozřejmě nabízely vedle piva a vína i další alkoholické nápoje, především nejruznější bylinné likéry, abstinentům pak sodovky a ovocné šťávy. Rýmařovsko bylo před druhou světovou válkou v tomto oboru poměrně soběstačné, ve městě bylo několik sodovkáren a také likérků, které své výrobky

Wilhelm Silberstein poté na svou žádost obdržel dodatečné povolení i pro výrobu ovocného a bobulového vína. V roce 1927 si firma otevřela pobočku v Liptovském Sv. Mikuláši.

Hospodářská krize ve 30. letech zřejmě postihla i firmu Wilhelma Silbersteina. V roce 1935, kdy ji vedli již synové Josef a Hugo (Olga Silbersteinová byla podle všeho od roku 1929 vdovou), se u okresního soudu projednával exekuční spor mezi Silbersteinovými a věřitelem Ludvigem Schlingem. Nejtvrdší dopad však měla na židovské továrny druhá světová válka. Jeden z majitelů

(nevíme přesně který) sice válku přežil, po návratu z koncentračního tábora však nebyl schopen firmu znovu provozovat a před únorem 1948 emigroval.

Stylová vilka přešla do domovní správy, od roku 1951

jeho manželka Rudolfína. Také tato likérka se kromě destilátů ochucených bylinami a kořením ze zdejších hor zabývala výrobou ovocných šťáv podle originálních receptur. Za své výrobky získala několik ocenění, např. na výstavách v Bruntále v roce 1901, ve Vídni a v Berlíně v roce 1902 nebo státní cenu z roku 1904 a 1909.

Rodinný podnik měl jen několik dalších zaměstnanců. Součástí likérky byla i malá místnost pro hosty, kde se pravidelně scházela spo-

vyvážely daleko za hranice regionu a získávaly za ně nejedno ocenění na hospodářských výstavách.

Likérku vystavěl na počátku 20. století na svých pozemcích u Podolského potoka podnikatel Wilhelm Silberstein. Člen rýmařovské židovské obce se narodil v roce 1873 v Opavě a v Rýmařově působil ještě před založením likérky jako obchodník s realitami. U Podolského potoka si vystavěl pěknou vilku a v jejím těsném sousedství továrnu na „jemné likéry a ovocné šťávy“. V roce 1910 získal živnostenské oprávnění pro výrobu ovocných šťáv a likérů, v roce 1917 vystavěl novou tovární budovu a svou živnost rozšířil na výrobu marmelád. Podnik vedl společně s manželkou Olgou, později se ho ujali synové Hugo a Josef. Z úřední korespondence lze vyčíst, že Olga Silbersteinová provozovala maloobchod s pálenkami. V roce 1924 byla celá firma úředně vyšetřována pro údajně nepovolenou výrobu a prodej ovocných vín.

do roku 1958 byla využívána k bydlení a poté jako mateřská škola. Od roku 2008 je prázdná a čeká na adaptaci pro účely chráněného bydlení pro handicapované. V sousední tovární budově byla v poválečné době umístěna prádelna, později prodejna oděvů a domácích potřeb, nyní je v renovovaném objektu autosalon.

Další významnou likérku založil v Janovicích Leopold Spitzer (1840-1920) již v roce 1864, po něm ji převzal syn Otto (1873-1933) a poté

Leopold Spitzer

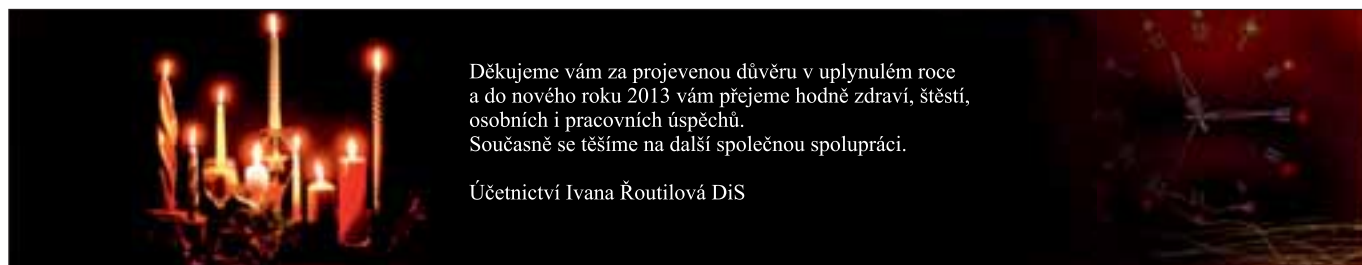

Otto Spitzer

lečnost u tzv. Stammtisch (stolu pro stálé hosty). Také pro židovskou rodinu Spitzerů byl rostoucí vliv nacismu a blížící se druhá světová válka velkou hrozbou. Rodina musela již v roce 1938 opustit Janovice a v roce 1939 emigrovala. Janovickou likérku během války využíval obchodník Ervin Englisch jako sklad „zimní pomoci“ pro armádu. Po návratu z emigrace v roce 1946 chtěla rodina původních majitelů v provozu likérky pokračovat. Podniku se ujal Helena Spitzerová, nedostala však dodávku lihu a továrna se znovu nerozběhla. Spitzerům se podařilo z odsunu vyreklamovat nejstaršího zaměstnance Roberta Christa, který se pak staral o úklid prázdné likérky. Od roku 1995 zde sídlí výrobní oken a dveří.

ZN (Prameny: Jirušová, J. Mateřská škola slaví půlstoletí. In: Rýmařovský horizont 01/2009, roč. XI, s. 8; Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond OU Rýmařov, Inv. č. 520, sign. VI, karton 262; osobní vzpomínky a dokumenty Otty Spitzera.)

Děkujeme vám za projevenou důvěru v uplynulém roce a do nového roku 2013 vám přejeme hodně zdraví, štěstí, osobních i pracovních úspěchů. Současně se těšíme na další společnou spolupráci.

Účetnictví Ivana Řoutilová DiS

Hospody a hostince Rýmařovska

Jamartice 1905, škola, kostel a Friedův hostinec; na jiné pohlednici je vyobrazen Linskeho hostinec

V Ondřejově byly dvě hospody, zde je Englischův hostinec

Velká Štáhle měla hospod několik, pohlednice z roku 1900 zobrazuje obecní hostinec poblíž školy a restauraci Huga Friedricha s poštou

Restaurace a c. k. pošta ve Velké Štáhli (1907)

Reklamní pohlednice zachycuje Stösselův hostinec ve Velké Štáhli, v zahrádce patrně sám majitel (asi 1911)

❄️ Spokojené, láskou a porozuměním
 naplněné vánoční svátky,
 mnoho zdraví, štěstí a úspěchů
 v novém roce
❄️ přeje sklenářství Novák

2013
❄️

Sklenářství Novák
 Horní 1, Rýmařov
 tel.: 554 212 579; 607 112 009

Pohlednice Břidličné kromě náměstí a továrny řádu německých rytířů zachycuje také dvě zdejší hospody, obecní hostinec a U Černého (jinde Zlatého) orla

Budova nádraží v Břidličné a hospoda U zlatého větene (1911)

Müllerův hostinec v Ryžovišti

Pohlednice Valšova zachycuje kromě nádraží a školy také dva místní hostince, další provozovali Otto Winter a Karl Hartsch

Vpravo dole Wollmannův hostinec ve Vajglově, nad ním Wollmannova vila

Pohlednice Albrechtic u Rýmařova odeslaná v roce 1938 zobrazuje školu, kostel a Schindlerův hostinec, kromě něj byla v Albrechticích také obecní hospoda

www.vypocetnitechnika.eu

PCservis Rýmařov
Michal Ihnát & Jan Elšík
náměstí Míru 24, Rýmařov
tel.: 554 212 361

Všem svým zákazníkům přejeme radostné
prožití Vánoc a do roku
2013 mnoho energie, zdraví a úspěchů.

Vpravo nahoře zájezdní hostinec ve Stránském

Vlevo dole hospůdka v Kněžpoli

Kostel, Englischhův a obecní hostinec v Jiříkově

Uprostřed hostinec v Těchanově
v Arnolticích (odesl. 1921)

Vlevo nahoře Baierův hostinec v Tylově

Vlevo nahoře Liedtkeho hostinec ve Vevěří

ATLANTIC Všem zákazníkům přejeme příjemné prožití vánočních svátků, hodně zdraví, spokojenosti a osobních úspěchů v novém roce 2013.

Rýmařovská 59, Janovice, 793 42

Stenkeho hostinec v Křížově (odesl. 1902)

Eschigův hostinec v Rudě u Rýmařova

Hostinec Andrease Hofera v Sovinci (odesl. 1921), na pohlednici z roku 1905 je jako majitel uveden Josef Tramer

Hostinec u hradu Sovince

Jiný hostinec v Rudě u Rýmařova

Braunerův hostinec na návsi v Tvrdkově

Vlevo dole pivovar v Horním Městě

Hezké Vánoce a dobrý rok 2013

MVDr. Jaromír Špicera
Veterinární ordinace
Na Stráni 36
tel. 606 713 324

Na pohlednici Dobřečova zasláné v roce 1935 najdeme kostel, školu, obchod a velký obecní hostinec

Winklerův hostinec v Rešově (1931)

Hostinec Aloise Tchöpa Na Špici ve Skalách

Zimmerův hostinec ve Skalách (odesl. 1924)

Tchöpův a Felkelův hostinec ve Stříbrných Horách (odesl. 1928)

Další hostinec ve Stříbrných Horách, vývěsní štít je bohužel nečitelný (30. léta)

NÁBYTEK Polách

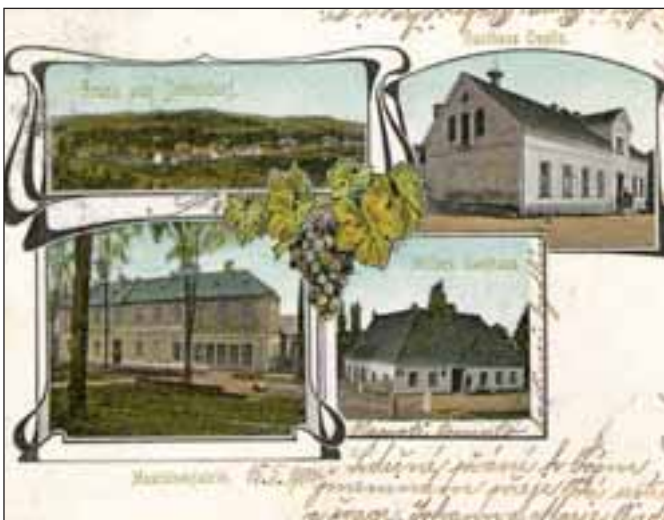
Děkujeme svým zákazníkům a zaměstnancům za přízeň v roce 2012 a přejeme krásné Vánoce, mnoho zdraví, štěstí a pohody v novém roce 2013.

Hostinec ve Ferdinandově (1913)

Hostinec U Tetřeva v Novém Poli (1921)

Müllerův a Oppitzův hostinec v Janušově (1904)

Hostinec Johanna Schuberta v Janušově (1933)

Zájezdní hostinec v Edrovičích

Vlevo nahoře Frömlův hostinec, nad ním obecní hospoda, vpravo nahoře zahradní restaurace v Edrovičích

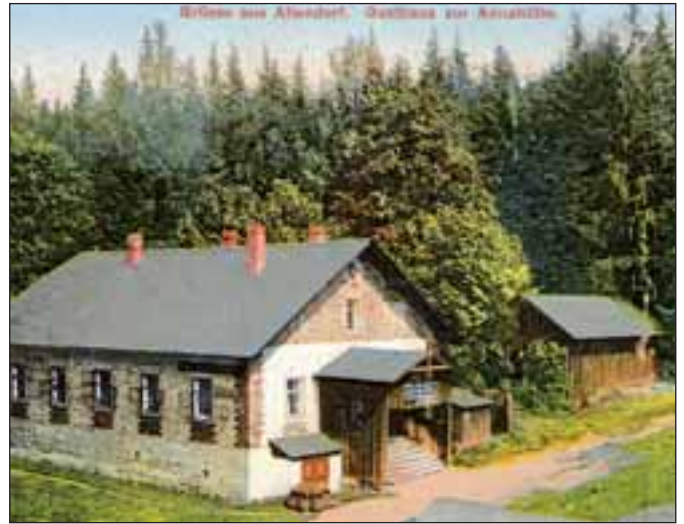
Restaurace „NA STATKU“

Děkujeme všem hostům a příznivcům dobrého jídla za přízeň v roce 2012.

Do nového roku 2013 přejeme hodně zábavy a spokojených chvil.

Hostinec U Zlaté hvězdy ve Staré Vsi (1899)

Hostinec Anenská huť (30. léta)

Hostinec Anenská huť s hosty

Hostinec Johanna Luxe Pomménka s interiérem ve Žďárském Potoce

Hostinec Johanna Heinze s interiérem ve Žďárském Potoce

Hodně zdraví, štěstí a spokojenosti
v roce 2013
přeje svým zákazníkům
firma

REELZA, Jan Bršťák, Bartáková 10, Rýmařov, tel./fax: 554 211 493, mobil: 608 883 258

Veitův hostinec v Harrachově

Hostinec Johanna Matznera v Dolní Moravici

Bodega v Karlově s interiérem

Dittrichův hostinec v Nové Vsi

Ludwigův hostinec a hostinec Dědičná rychta v Malé Štáhli (1912)
Připravila ZN

Příjemné prožití vánočních svátků a do nového roku 2013 přejeme štěstí, zdraví, spokojenost a mnoho osobních i pracovních úspěchů.
Srdečný dík patří především našim zaměstnancům a obchodním partnerům.

Zahradní 1087/4, 795 01 Rýmařov
mob. 777 346 104 a 777 881 992

Soutěžte s námi o ceny

Po roce jsou tu opět Vánoce a s nimi i naše pravidelná soutěž o ceny. Tentokrát jsme pro vás ve spolupráci s autorem hádanek Ing. Jaroslavem Bezpalcem, CSc., připravili velkou švédskou křížovku, osmisměrku, rozetu, řetězovou rámcovku a přesmyčkovou výpusťku. Tajenky jednotlivých hádanek tvoří jména sídel na Rýmařovsku a úkolem luštitelů bude správně vyluštit tajenky, přiřadit ke každé její číslo a správnou odpověď.

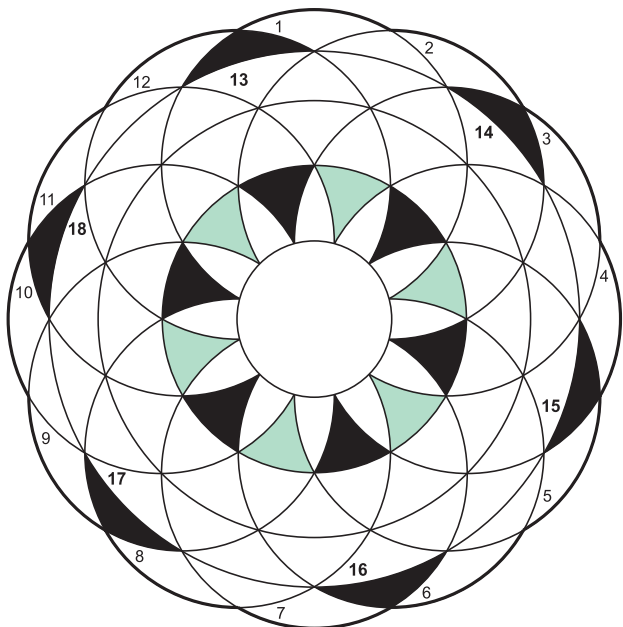
Řešení soutěže zašlete do uzávěrky prvního lednového vydání 10. ledna na adresu Rýmařovského horizontu, Středisko volného času, Bartákova 21, 795 01 Rýmařov, nebo elektronicky na rymhor@seznam.cz, případně vhodte do redakční schránky u hlavního vchodu SVČ. Úspěšní luštitelé se mohou těšit na pěkné ceny a předplatné našeho čtrnáctideníku na příští rok zdarma.

Redakce

Rozeta

5. tajenku tvoří zvýrazněná políčka ve vnitřním prstenci

1 - barvit na modro	10 - nářečně strop
2 - vstřícná (ruka)	11 - zatloukaný sloup
3 - dozrát	12 - kalolisy
4 - předat poště	13 - obec na Sokolovsku;
obec na Vysočině
5 - část postele	14 - dřívko; plkat
6 - bavlněný samet	15 - pílít; roláky
7 - mexický revolucionář	16 - strakatá; heslo
8 - malé dítě	17 - mrně; část hlediště
9 - výrobky	18 - zhoubný nádor; potrava

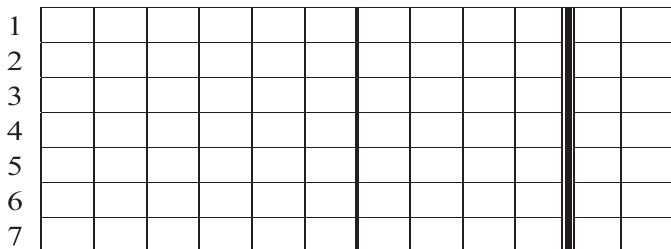

Přesmyčková výpusťka

V prvním výrazu je skrytý druhý, zbývající písmena v zachovaném pořadí tvoří **6. a 7. tajenku**.

1. vonný keř; domácí ženské jméno, 2. brouk, škůdce obilí; znaménko sčítání, 3. město u Olomouce; psací potřeba, 4. ženské jméno; struma, 5. batoh s konstrukcí; sražená pára, 6. dílek; zámek se sochami M. Brauna, 7. tenisový kurt; vůně

Pomůcka: Olivie

Dvojitá řetězová rámcovka

V legendě jen pětispisemná slova, kde jsou dvě, tak druhé začíná posledním písmenem prvního. Rámcovka obsahuje **8. a 9. tajenku**.

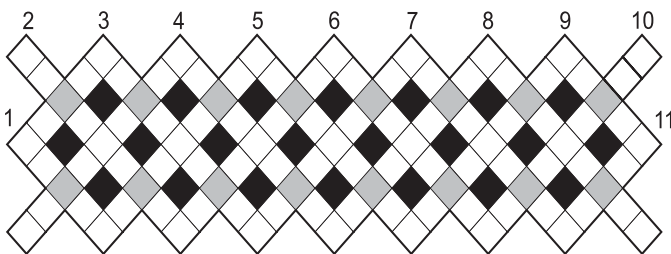
Zleva vpravo dolů:

1. lucerna,
2. mešní kniha;
3. vodoteč;
4. pozornost; třída,
5. nedovoleně brát; tavení,
6. školní pouzdro; šelma,
7. borovice; vřecko,
8. odštěpená skupina;
9. okruh činnosti

Zprava vlevo dolů:

3. nositel zpráv,
4. pták, „lékař stromů“;
5. surovina zátky; část saka,
6. citoslovice úderu;
7. znělka; nepříjemnost,
8. polní hlodavec; můstek,
9. zaklení; nástavba nad římsou,
10. řecký ostrov; cenný papír,
11. činidlo

Pomůcka: Ascus, lemur, agens.

Osmisměrka

Vyškrťované výrazy: aktovka, cukr, čamara, čepice, četař, domino, Erna, Ivan, jahoda, jedle, Jitka, kaple, kolt, kosa, koš, kotle, křivda, lebeda, neti, očko, otřít, očaři, Olina, pelíšek, pera, Petr, plamen, poklop, port, poslán, potápník, Prosek, reportér, řap, spor, start, strop, střepec, štika, treпка, tropy, ulice.

10. tajenku tvoří nevyškrťovaná písmena

K	A	P	L	E	C	I	P	E	Č	J	A	H	O	D	A
E	Ř	J	L	U	C	R	O	O	E	A	E	L	T	O	K
Š	T	I	K	A	O	I	S	D	T	A	M	K	O	L	T
Í	R	R	V	S	M	M	L	T	A	Á	N	A	V	I	O
L	E	B	E	D	A	E	Á	U	Ř	N	P	A	R	N	V
E	P	K	O	S	A	A	N	R	E	A	S	N	I	A	K
P	K	E	R	O	T	Ř	Í	T	T	P	M	Í	O	A	
O	A	K	T	I	J	I	I	Ř	A	Č	O	E	Š	K	R
R	E	P	O	R	T	É	R	R	A	D	R	C	C	Č	E
T	R	O	P	Y	E	S	T	R	O	P	O	L	K	O	P

Vánoční švédská křížovka

	Japonské město	Zbožňovat	Lidové číslo	Postavy	Pře	Mužské jméno	Ruský panovník	Latinská spojka		Divoký osel	Tavenina	Posila	4. tajenka	Moravské město	Nanášené barvy
1. tajenka									Kanape						
Ošlapávat									Útoči Konec						
Námořní důstojník								Zatelefonovat Bohatství							
Hory na Sinaji a ve vých. Čechách						Zkouška	Kouzelník Spodina				Paže				
Kopce					Světle hnědá Ouha						Mílek Ženské jméno				
Platidlo na Macau				Vyvážené hodnoty Povrchy								SPZ Ostravy Přezdívka Američana			
Miliampér			Průhled Obilovina							Kvas Vlákna				Lázně u Karviné	Sportovní kluby
Korálový ostrov					SPZ Bratislavy Ruský souhlas				Kočovníci Hudební značka						
	Jihočeská krajina	Kapalina Mužské jméno					Mořská ryba	Obyvatel Ninive Nádoba							
Cizopasník						Polská platidla Chem. zn. kryptonu						Krtek Obraty			
Bory					Zpropadené Pětihraný štít						Filmový záběr Textilní látka				
České město			3. tajenka	Česká metropole Spisovatelé						Slov. předložka Nemocný			Zkr. obecní rady		
Chorvatský vynálezce						Předložka Chem. zn. arsenu			Studená zbraň Způsobit bolest				SPZ Vyškov Výrobce evočků		
Opak pasiv							Pták Bojiště v Africe							Zbrklouni	Česat ořechy
	Novotvar	Prověření Jezdecký tým						Papoušek Udělení jména				Holub. ci-toslovce Domek			
Druh oceli						Část domu					Textilní látka Plod hrachu				
Akvarijní rybka						2. tajenka Noc									
Divoká					Cetka					Uplakat Jakost mouky					
Slovenský zase					Povinnost				Oskarové						
Antoušci					Čin				Pytlačit						

Pomůcka: AVO, ZLAK, YVONE, VOAL

Vážení čtenáři, jste na poslední stránce celobarevného vydání Rýmařovského horizontu roku 2012. Doufáme, že jsme vás neklamali a nabídli vám v tomto svátečním čase zajímavé informace i rozptýlení. S posledním vydáním roku 2012 končí zároveň čtrnáctý ročník Rýmařovského horizontu, který vám po celý rok nabízel aktuální informace z města a okolí.

Historický speciál bývá vyvrcholením celoroční práce na všedních číslech, která každých čtrnáct dnů usilují poskytnout nejpodstatnější informace ze života města i celého regionu. S pomocí našich externistů a dopisovatelů se daří vytvářet pestrou mozaiku zpráv, pozvánek a upoutávek, komentářů i kritických postřehů.

Za náměty, články i ryze praktické informace děkujeme všem pravidelným i nepravidelným přispěvatelům. Zvláštní poděkování patří Mgr. Květoslavě Sicové, Jaroslavu Chytilovi, Vratislavu Konečnému, Mgr. Jiřímu Karlovi, Ing. Miroslavu Glacnerovi, Miroslavu Královi a Miroslavu Škodovi. Děkujeme rovněž spolupracovníkům z okolních obcí, díky nimž se městský zpravodaj stal médiem regionálním. Jsme rádi, že čtenáři Horizont nejen čtou, ale také spoluvytvářejí. Velmi si ceníme i zájmu zástupců městských institucí, kulturních a zájmových sdružení, sportovních organizací a dopisovatelů z řad veřejnosti. Díky nim je Rýmařovský horizont nejen zdrojem informací, ale i platformou pro výměnu názorů. Za cennou pomoc při přípravě letošního

historického speciálu patří poděkování Mgr. Jiřímu Karlovi, pamětníkům Mgr. Ottu Spitzerovi, Alfredu Heinschovi st., Mgr. Martinu Samsonovi z Městského muzea Rýmařov, Ing. Jaroslavu Bezpalcovi, CSc., a soukromým sběratelům.

Na závěr chceme poděkovat členům redakční rady Bc. Leoně Pleské, Ing. Miloslavu Markovi, Mgr. Vladimíru Stanzelovi a Mgr. Marku Bociánovi za aktivní pomoc při vytváření jednotlivých vydání a samozřejmě našemu vydavateli Středisku volného času a jeho ředitelce Bc. Marcele Pavlové. Poslední poděkování míří k vám, našim čtenářům, za pozornost a přízeň v tomto roce. Přáli bychom si, abyste nám ji zachovali i v roce následujícím.

Vaše redakce

*Redakce Rýmařovského horizontu,
redakční rada
a Středisko volného času Rýmařov
přejí všem čtenářům
klidné a radostné Vánoce plné pohody,
úspěšný vstup do nového roku 2013,
zdraví, štěstí a porozumění,
mnoho pracovních,
ale i osobních úspěchů.*

Avion
Nám. Míru 216/3, Rýmařov
LÉKÁRNA

*Děkujeme Vám za přízeň, kterou jste nám zachovali
i v roce 2012. Do nového roku Vám přejeme
vše nejlepší a hodně zdraví z naší lékárny.*

Vydavatel: Středisko volného času Rýmařov, Okružní 10, 795 01 Rýmařov, tel./fax: 554 211 410, <http://www.svcrymarov.cz>
Odpovědný redaktor: Mgr. Jiří Konečný. **Adresa redakce:** Bartáková 21, 795 01 Rýmařov, tel.: 554 230 459, mobil: 732 102 489, e-mail: rymhor@seznam.cz

Vyšlo dne: 21. 12. 2012. Příspěvky do řádného vydání Rýmařovského horizontu laskavě zasílejte nejpozději do 10. 1. 2013.

Další pravidelné číslo vyjde 18. 1. 2013.

Grafická úprava novin a inzerce: Tiskárna APRO Bruntál, Ruská 10, 792 01 Bruntál, tel./fax: 554 23 00 27, e-mail: apro@iol.cz.

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR pod značkou MK ČR E 11017.

Cena 20 Kč